

Anne-Sofie Opoft
Opoft 37/10, 13

Dato: 30.01.25

Farsund kommune

Sak 24/02717.

Svar på høring - Landbruksvei fra Svindal til Tona og Svartebekk - 167/1,2 og 161/1,2

Jeg opplever at kommunens henvendelse med oppfordring til høringsinnspill, 04.12.24, inneholder uklarheter:

«Etter gjennomgang av saken sammen med søker signaliseres det at skogbrukssjefen vil avvise søknad om vei som krysser vannet med bakgrunn i manglende utredning. Søknad om å krysse vannet vil kunne bli behandlet på et senere tidspunkt dersom utredningene er tilfredsstillende.»

«...det signaliseres videre at kommunen kan godta alternativ vegløsning for bestandet. Det vil være en økonomisk mindre bærekraftig løsning å fortsette eksisterende traktorvei som vist i figur 1, langs samme side av vannet og frem til bestandet [...] ut fra hensyn til natur, landskap m.m. vil det likevel være det beste tiltaket».

På spørsmål fra NVE, 13.12.24, om hvilket alternativ kommunen egentlig mener er det beste, kommer skogbrukssjefen med en form for presisering:

«Kommunen mener søkers foretrukne alternativ – kryssing av Opoftvannet er den økonomisk mest gunstige løsningen ut fra rent økonomiske hensyn. Vi ønsker derfor at NVE uttaler seg til dette alternativet generelt. Spesielt er det viktig å få innspill på hvilke tema man må utrede dersom dette skal kunne tillates. Innledningsvis har administrasjonen kommunisert at vi mener konsekvensene totalt sett, når man også vurderer, natur, landskap, økologi mm. er for store ved å krysse vannet.

I samråd med søker er det kommet frem til en alternativ adkomst som ikke medfører kryssing av vannet, kun et kort strekk vil veie følge vannkanten. Kommunen signaliserer allerede nå at administrasjonen vil anbefale godkjenning av alternativet som ikke vil krysse vannet selv om dette er mindre økonomisk lønnsomt.

Alternativet som krysser vannet vil avvises på grunn av at kunnskapsgrunnlaget ikke er godt nok.»

Slik jeg ser det, skaper det forvirring når kommunen signaliserer at de vil avvise kryssing av vatnet, for så å uttale: «Spesielt er det viktig å få innspill på hvilke tema man må utrede dersom dette skal kunne tillates». (Min markering gul)

Videre så stiller NVE et interessant spørsmål: «Hvem i kommunen er det som kan «godta alternativ vegløsning for bestandet»?» (Kilde: Farsund kommune. Postliste)

Jeg vil i det følgende forholde meg til søknad og vedlegg sendt til kommunen fra Tor Lunder 15.08.24. Kilder jeg har henta informasjon fra vil bli oppgitt undervegs. Tidligere prosjektleder i Statens vegvesen, Odd Jostein Haugen, har vært behjelpelig med beregninger.

Tor Lunder har søkt Farsund kommune om å anlegge ei vegfylling over Opoftevannet, fra Einarsnes til Tona, og veg mellom Svartebekk og Tona.

Bakgrunnen for søknaden er at han vil hente ut 1500 m³ med hogstmoden skog, og han viser til at:

- Det er svært krevende med tømmerdrift fra Svartebekk over Røynskog til Sæveland på grunn av lang vei, og en bratt motbakke som gjør at det må kjøres halve lass. En vei fra Svartebekk via Tona over vannet til Einarsnes vil gi langt mindre energiforbruk og langt bedre lønnsomhet også for senere drifter fra østsiden av Røynskog. (Kilde: Vedlegg søknad)

Merknader til søknad.

1) Pkt. 5. *Om tiltaket.* Lengde på nyanlegget vil bli 450+100 meter, og kostnaden er beregnet til 450 000 kroner. Et beløp som må karakteriseres som urealistisk. Jeg skal utdype dette under merknader til vedlegg.

2). Det søkes om bygging av landbruksveg for adkomst med store maskiner. Likevel er det krysset av for laveste vegklasse, klasse 8 (traktorveg). I «Normaler for landbruksveger – med vegbeskrivelse» står det under 5.2 : «Veiklasse 8 – Enkel traktorvei. Veiklasse 8 er veier for transport av tømmer og landbruksprodukter med landbrukstraktor eller annet lettere transportutstyr.» Dette harmonerer ikke med adkomst for store skogsmaskiner, og har betydning for konsekvensene av tenkt tiltak.

3) Det oppgis at merkostnaden ved at tiltaket ikke gjennomføres er 1.000.0000 kr/m³(sic).

4) Pkt.6. *Omsyn til miljøverdier og andre interesser.* Under registrerte miljøverdier, er det krysset av i Nei-feltet for naturmangfold, landskap og friluftsliv. Det vises ikke til kartlegging,

og tolkes dithen at det ikke har vært næringsuavhengige fagpersoner inne det aktuelle området og foretatt nødvendige registreringer.

«Naturmangfoldlovens aktsomhetsplikt (§ 6) stiller krav om at offentlige beslutninger som berører naturmangfold, så langt det er rimelig skal være basert på eksisterende og tilgjengelig vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap, og skal ifølge § 8 (om kunnskapsgrunnlaget) bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger.» (Kilde: Biofokus rapport 2019)

Hva friluftsliv angår, vil jeg nevne Lister Friluftsråd. De har base på Laundal, og på nettsida deres kan man lese følgende:

«Ved Svindal er det tilrettelagt kanobase med 8 stk. kanoer for utleie. Årer og vester er oppbevart i en låst bod. Nøkkelpåskode til denne blir tilsendt ved booking.

Det nesten 5 km lange Oppoftsvannet ligger i naturskjønne omgivelser i Farsund kommune, og strekker seg fra Svindal i sør til Oppofte i nord. Området egner seg for rekreasjon og passer fint for barnefamilier. En mulighet er å kombinere padleturen med en fottur til friluftsområdet på Laundal. Da padler man ca 2,5 km til Laundalstrand, så går man den ca 800 meter lange stien opp langs bekken til Laundal. Her er det tilrettelagt med toalett, bålhytte og grillmuligheter.» (Kilde: Lister Friluftsråd, Agder)

Jeg viser også til «Innspill i forbindelse med befaring på Svindal, 14.09.24», fra Svindal gård:

«Svindal gård fungerer i dag som base for elever ved Alternativ Opplæringsarena (AOA) i Farsund kommune og har gjort det siden 2018. Her får elever daglig oppleve fiske på Oppoftevannet, stell av dyr og andre naturopplevelser i området. Flere ganger i året benyttes også vannet og kanoene av skoleelever på leirskole. Dette understreker verdien av å bevare et område som gir så mange mennesker, særlig unge, en dypere forståelse av og tilknytning til naturen.»

NB! Oppoftevannet ligger i Farsund og **Kvinesdal** kommune. Jeg kan ikke se at Kvinesdal kommune er bedt om å komme med høringsinnspill.

Merknader til vedlegg.

Side 3, 5. kulepkt.: Finnes det tilgjengelig dokumentasjon på bunnforholda?

Side 3, 6. kulepkt.: Vegen benevnes konsekvent som «traktorveg», men skal gi adkomst til store maskiner.

Side 3, 9. kulepkt.: Tilgjengelige beregninger som bekrefter angitt mengde?

Side 10: Det oppgis et anslått massebehov på 5.500 m³ for kryssing av Oppoftevannet.

Kommentarer til anslaget:

- All erfaring tilsier at det går med mer masse enn det som er teoretisk beregnet ved anlegging av vegfylling, spesielt ved fylling i sjø (jfr. også kommentarer vedrørende side 12).
- Materialet som skal brukes (SiGS), er mindre stabilt enn sprengt stein. Dvs. at det antakelig er behov for slakere skråninger enn ved bruk av stein.

Side 12: Savner tegning som viser vegbredde og fyllingsskråning. Bredde mht. sikkerhet ved kryssing av vann (og vegbane under vannflata), og fyllingsskråning mht. bruk av SiGS.

Kulepkt. 7: Det er oppgitt ei flomvassføring på 30 m³/sekund. Dersom dette skal gå gjennom de 2 kulvertrøra, vil det bli ei ekstra flomstigning på ca. 1 m på oppsida av demninga over vatnet (på Opofta - sida) .

Side 13: Er det gjort vurderinger mht. forurensing (slam/olje) ved kryssing av vann og vegbane under vann?

Side 25: Vi meiner at angitt kostnad for vegfyllinga fra Einarsnes til Tona på kr 300.000, er alt for lavt, og begrunner dette med:

- Kulverter (2 stk) med diameter 3 meter og samlet lengde på minst 25 meter (bredde av fylling ved rørbunn med vegbredde 3 meter og fyllingsskråning 1:1,5), vil erfaringsmessig ha en kostnad på minst 1 mill kr.
- Opplasting og transport av masse fra Kvinesdal til Svindal vil erfaringsmessig ha en kostnad på minst 300.000 kr (ca 55 kr/m³).
- Kostnader som vi ikke har oversikt over, men som vil være betydelige er:
 - Innkjøp av SiGS (jfr. nedenfor om produktet som markedsware)
 - Montering av kulvert i fyllingen (etablere fylling, grave opp for kulvert, montere kulvert og fylle over kulvert)
 - Større vegbredde pga. store maskiner og sikkerhet veg kryssing av vatnet, og sannsynlig behov for slakere fyllingsskråning. Dette vil medføre behov for større fyllingsvolum og lengre kulverter.

Det knytter seg uvisshet til planen om SiGS som fyllmasse. Materialet har fått et utvida bruksområde og påfølgende stor etterspørsel. Markante aktører som Nye veier, Statens vegvesen, Asfalt sør har tatt i bruk produktet, og med større etterspørsel auer naturligvis salgsverdien. Øyvind Kjørkleiv, teknisk forretningsutvikler i Eramet Norway, har bl.a. uttalt seg om potensialet innafor jordforbedring: «Mulig markedsføring og salg av SiGS rettet mot landbruk er ventet å begynne i 2025.» (*Kilde: geoforskning.no, 22. oktober 2024*)

For Eramet i Kvinesdal er dette en positiv utvikling: «Dersom sigs blir brukt i nye vegprosjekt i framtida vil det som i utgangspunktet var eit restprodukt kunne bli god butikk for hjørnesteinsbedrifta i Kvinesdal.

– Vi kan ikkje seie noko meir nøyaktig om dette med reine tal, men det er definitivt eit potensial her, seier seniorrådgivar Leif Hunsbedt ved Eramet.» (*Kilde: NRK, 22. juni 2024*)

Så med mindre Tor Lunder allerede har inngått en veldig god avtale med Eramet om 5500m³ SiGS, transport og utlegging av masse, antar vi det vil oppstå noen utfordringer. Eramet har så langt kvittet seg med produktet uten tanke på noe særlig fortjeneste, men «kunden» har måttet søke om å få det levert, og transportlengde har vært et avgjørende moment. Det er nye tider i 2025, der bedrifta kan betrakte SiGS som en ettertrakta salgsvare.

Avsluttende kommentar til plan om vegfylling over Opoftevannet: Det er ingenting som tilsier at man skal foreta videre utredning.

Veg Svartbekk-Tona.

Kommunen har konstruert to alternativ, slik at man kan få inntrykk av at det er et valg mellom to «onder». Veg mellom Svartbekk og Tona ligger imidlertid fast i begge alternativa, og er dermed «ikke på valg».

Vegen er ikke utreda, men skogbrukssjefen uttaler at «Som alternativ til planlagte kryssing beskrevet i søknad, har søker og skogbrukssjef diskutert og det signaliseres videre at kommunen kan godta alternativ vegløsning for bestandet.»

Jeg anser det for å være en heller uvanlig saksgang.

Søknad.

I søknaden opplyses det at det er behov for et masseuttak på 500m³.

Vedlegg.

Siden vedlegg ikke har noen form for utredning, men kun er en visualisering (figurer og bilder) av inngrepets art, er det vanskelig å komme med utdypende kommentarer. Jeg vil imidlertid påpeke at når det på side 23 vises til vestsida av Svindalstjønna, oppleves det som et forsøk på å gi legitimitet til tenkt tiltak. Tor Lunder kaller det «tilsvarende fylling i vann forbi stup». Det at han fikk tillatelse i 2012, har ikke innflytelse på avgjørelser som skal tas i 2025. Lovverk og regler endres, og man har fått et sterkere fokus på tap av natur. Videre kaller han det for et «lite sjenerende, men turvennlig naturinngrep». Det får stå som en subjektiv oppfatning.

Konklusjon: Opoftevannet er et sammenhengende naturområde med urørt preg. En veg mellom Svartbekk og Tona vil medføre omfattende landskapsendringer, noe som ikke er forenlig med helheten. En plan som innebærer å sprengte bort knauser og knatter i Opoftevannet, er absurd. Det finnes ingen omstendigheter som kan rettfærdiggjøre en slik handling.

Refleksjoner.

I en reportasje fra Svindal, forteller Tor Lunder i korte trekk hvilken betydning stedet har for ham: «Jeg har bygd veier siden 2006 og har nå 10 kilometer med vei. Jeg har hatt hogster siden 2011 [...] Når jeg går i skogen, tenker jeg nesten alltid på hvordan eventuelle traktorveier kan gå i det bratte terrenget jeg har [...] Tilskuddene i skogbruket til veibygging og ungskogpleie, er veldig bra. Jeg setter av maks i skogfond, som er 40 prosent av hogstoppgjøret. Det gir en fantastisk forrentning. I tillegg har jeg forvalteravtalen med AT Skog, som gir økonomiske fordeler [...] I skogbruket er det veldig mange positive mennesker. Det er lite som er et problem og problemer blir løst. Kommunen er veldig positiv og ønsker å få ting til ...» (Kilde: at skog, 09.06.23, «Da Tors tann ble slått ut»)

Dette er imidlertid ikke nødvendigvis så positivt sett i et større perspektiv og med et litt kritisk blikk.

«[Biofokus sammenstilte i 2019](#) resultater fra skogbrukets egen kartlegging av skog (MiS), med kartlegging utført av næringsuavhengige fagfolk i perioden 2004-2018. Der konkluderte vi med at skognæringen kun fanger opp 1/7 – altså 14 prosent – av skogsarealet uavhengige biologer avgrensar som særst viktig for bevaring av naturmangfoldet [...] MiS danner også i mange tilfeller grunnlag kommunal saksbehandling etter naturmangfoldloven, f.eks i forbindelse med godkjenning av veibygging.» (Kilde: Biofokus, 30. januar 2023. Sigve Reiso)

Det pågår en stadig diskusjon mellom aktører i skognæringen og miljøorganisasjoner og forskere om hva som er riktig skogbruk med tanke på utslipp, biomangfold og hogstformer. Skogsindustrien insisterer på at det er best for klimaet å hogge trærne når de er «hogstmodne». Forskere fra NIBIO har imidlertid publisert en studie som viser at disse trærne fortsatt er viktig for karbonfangst, og at «... trær fortsetter å binde karbon til de dør, og binder mye karbon i opptil 100 år forbi det næringen kaller «hogstmoden» alder. Karbonlageret i jorda vil fortsette å vokse når den gamle skogen har kommet i «balanse». (Kilde: NIBIO, 23.03.21)

Det er lett å se for seg at karbonet finnes i det vi ser - trærne. Og der finner vi igjen noe av det. Men «... blader, døde planter og dyr - og soppene, som til sammen utgjør mye biomasse - utgjør rundt 80% av karbonet som er lagret i skogen. Dette ligger i bakken og jordsmonnet» (Kilde: Vilde Haukenes, stipendiat ved NMBU)

En svensk forskning konkluderer med:

«Et felt med flatehogst slipper ut store mengder CO₂ i minst 6-7 år etter hogst, og karbonutslippene blir ikke «nøytralisert» av de nye trærne før etter 30-40 år – en tid man ikke har. (Kilde: Vetenskapens värld: Slaget om skogen», SVT, 2021.)

Den billigste og mest effektive løsninga for å lagre og auke opptak av karbon, er å la naturen være i fred. Så min klare oppfordring til Farsund kommune er at dere får ta en annen dialog med søker enn hva alternativ vegløsning for bestandet gjelder. **LA SKOGEN STÅ!** Når det er en slik vanskelig tilgjengelighet som det er i det aktuelle området på vestsida av vatnet, er det meningslaust og hinsides en hver fornuft å rasere naturen. Tor Lunder kan få ei ny målsetting, nemlig å etterlate sin eigendom «på andre sida» i bedre biologisk forfatning til sine etterkommere. Får bare skogen leve sitt eget liv lenge nok, vil planter og dyr kunne etablere et noenlunde fullstendig økosystem. Hva kan vel være et bedre ettermæle enn å ha vært den skogseigere som meldte seg «frivillig» til å la produksjonsskog få utvikle seg til en tilnærma naturskog? Et interessant område for forskere.

Vi som er født og oppvokst på Opofte har kjempa på naturens side i mange år. Ved anlegginga av «gamle» E39, måtte vi se på at Steggjan blei omgjort til ei rundkjøring, med påfølgende industriområde. Landskapsendringene har medført en opplevelse av natursorg. Nå må vi forberede oss på en 4-felts motorveg, og ei ny rundkjøring i gedigne dimensjoner. Rekreasjonsområda våre spises opp. Opoftevatnet er det vi har igjen av sammenhengende naturområde med urørt preg. Det har enorm betydning for naturmangfold, friluftsliv og

rekreasjon samt landskapsopplevelser. Hver odde, vik og siv, holmer, fjell, knauser og knatter er en del av oss.

Mye er endret på Svindal, med landbruksveger og flatehogst, og meir ser det ut til å bli etter kommunens godkjenning av Tor Lunders søknad mars-24. Vi lever i usikkerhet om hva som vil skje med Barings planer om regulering av vatnet. Konsesjonssøknaden ligger, i følge sida til NVE, «i kø». I det heile tatt; man lever med en stadig bekymring for hvordan privatkapitalistiske interesser kan trumfe naturverdiene.

Mine første minner er fra båtturene til Svindal. Ut til mor, Katrine Opofta (født Laundal) sitt paradis. Der vokste hun opp, sammen med 5 søsken, min bestefar, bestemor og oldefar. Vi la båten i land på Einarsnes og fulgte stien «heim». Da Nina Opofta og Bjarne T. Høgelid overtok denne garden i 2017, opplevdes det meir som en velsignelse. Som eineste fastboende, driver de Svindal gård på eksemplarisk vis, i respekt for de som levde før oss og i takt med naturen rundt seg.

Jeg gir siste ordet til
Anne Sverdrup-Thygeson,
professor i biologi ved NMBU. Hun har uttalt at det å si nei til ødeleggelse av naturområder, samtidig er et JA til så mye annet:

«Det er et ja og en takk til artsmangfoldet, det som hjelper oss å leve. Det er et ja til en mer robust natur, bedre i stand til å takle klimaendringene, et ja til sterke naturopplevelser, til friluftsliv og inspirasjon og muligheter for læring. Ikke minst er det et rungende JA til å sikre en naturarv og et godt liv også for kommende slekter.

Måtte flere kommuner, innbyggere og politikere på alle nivåer si JA til alt dette, også gjennom handling!» (Kilde: Aftenposten 28.01.2024)

Mvh
Anne-Sofie Opofta